

Opgave 3 Misstanden in de champignonteelt

Bij deze opgave horen de teksten 5 tot en met 8 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Het televisieprogramma Keuringsdienst van Waarde (KRO) doet onder andere onderzoek naar het hoe en wat van producten voor consumenten. In december 2012 ging het programma over werknemers uit Oost-Europa in Nederlandse champignonkwekerijen. Deze werknemers ontvingen een betaling die voor Nederlandse maatstaven zeer laag is.

De Oost-Europese werknemers zijn niet opgewassen tegen de macht en willekeur van hun bazen. Zij lijken rechteloos en voor zover zij wel rechten hebben blijken zij niet in staat om die rechten te doen gelden (tekst 5).

Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), Lodewijk Asscher, reageerde op de uitzending met een nieuwsbericht op de website van de rijksoverheid (tekst 6). Later antwoordde de minister op Kamervragen over deze zaak (tekst 7).

In zijn reactie op de televisie-uitzending had de minister burgers opgeroepen om alleen nog maar champignons te kopen die voorzien zijn van het *Fair Produce*-keurmerk (tekst 8).

Lees de teksten 5, 6, 7 en 8.

Het programma Keuringsdienst van Waarde vervult een informatieve functie en heeft invloed op het politieke proces.

- 3p 10 Welke informatieve functie van de media vervulde het programma Keuringsdienst van Waarde? Leg uit wat de politieke rol van het programma in dit geval is en gebruik daarvoor twee relevante begrippen van het systeemmodel van politieke besluitvorming.

Zie tekst 7.

Tekst 7 is een fragment uit de antwoorden van minister Asscher op een aantal Kamervragen naar aanleiding van de uitzending van de Keuringsdienst van Waarde over de situatie in de champignonteelt.

- 2p 11 Leg uit dat de onafhankelijkheid van de media belangrijk is voor het functioneren van de rechtsstaat.
- 3p 12 Welke taak van de Kamer herken je in de gestelde Kamervraag in tekst 7? Leg uit over welke taak van de regering die vraag aan Asscher gaat.

In het maatschappelijke verkeer en zeker ook in de politiek, spelen verschillen in macht een belangrijke rol. Niet iedereen beschikt over dezelfde machtsbronnen en niet iedereen heeft evenveel invloed op de gebeurtenissen.

- 3p 13 Geef van drie actoren die betrokken zijn bij de misstanden die gesignaleerd zijn in de champignonteelt een verschillende machtsbron.

- In deze casus spelen verschillende rechten die te maken hebben met Europees burgerschap een rol.
- 2p **14** Geef twee rechten die te maken hebben met het Europees burgerschap en die bij deze casus een rol spelen.

Zie tekst 8.

- Het keurmerk Fair Produce kun je bekijken vanuit de drie grote politieke ideologieën in Nederland.
- 6p **15** Leg voor elk van de drie grote ideologieën uit of het keurmerk ermee te verenigen is. Betrek in je uitleg van elke ideologie een kenmerkend idee.

Opgave 3 Misstanden in de champignonteelt

tekst 5

In de eerste aflevering over de Champignonteelt kwam een aantal Poolse arbeiders aan het woord over de situatie in het bedrijf waar ze
5 werkten. Tijdens de research voor deze aflevering heeft de Keuringsdienst ook contact gehad met Poolse arbeiders van een ander bedrijf. Een aantal van hen heeft hun ervaringen
10 op papier gezet.

HEER 1

Ik heb bijna een jaar bij bedrijf A gewerkt. Een keer, toen ik na drie weken (21 dagen) aaneengesloten te
15 hebben gewerkt (zonder een vrije dag, gemiddeld 10 tot 14 uur per dag) om een vrije dag vroeg, ging de baas tegen mij schreeuwen en dreigde mij met de terugkeer naar
20 Polen.

DAME

Ik ben een oud-werkneemster van het bedrijf A.
Ik was ontdaan door het gedrag van
25 de bedrijfsleider naar mij toe, toen ik op een dag bij hem op kantoor werd geroepen. Hij begon toen iets heel hard te vertellen in een taal die ik niet kon verstaan. Waar het om ging was
30 dat ik de dag daarvoor naar een ander dorp was gegaan om mijn twee zonen die daar woonden op te zoeken. Ik mocht niet naar hen gaan

en zij mochten mij niet komen
35 bezoeken. Ik begrijp het niet.

HEER 2

Mijn rechten als werknemer van A werden nooit gerespecteerd. Een keer, toen we een controle hadden,
40 ging de bazin langs onze woningen rijden om ons te instrueren over wat er wel en wat niet door ons mocht worden verteld. En daarbij zei ze met een glimlach op haar gezicht dat
45 zelfs al zouden we te veel vertellen, dan zou haar vertrouwde tolk dit toch “zoals het moet” vertalen.

Toen ik naar Nederland kwam om bij dit bedrijf te werken, had de bazin
50 een slaappleats voor twee weken voor mij verzorgd: in een woonkamer die algemeen toegankelijk was voor de overige 13 bewoners.

Toen ik hier begon te werken, dacht
55 ik dat dit een normaal bedrijf was. Het bleek echter dat ik na het werk geen rechten had. Ik dacht dat ten minste de gezondheid van de werknemers belangrijk was, maar toen ik
60 op een dag mijn hand had opengereten op het werk, zei de bazin alleen “sul” en “invalide” en vroeg of ik in staat zou zijn de volgende dag te werken want anders moest ik maar
65 terug naar Polen gaan.

naar: <http://keuringsdienstvanwaarde.kro.nl>, 20 december 2012

tekst 6

Reactie van minister Asscher op uitzending van Keuringsdienst van Waarde

“Het programma Keuringsdienst van Waarde maakte gisteren maar weer eens duidelijk hoeveel er fout gaat in de Nederlandse champignonsector.
5 Het is niet te bevatten dat werknemers op een dergelijke manier worden uitgebuit. Ik wist niet wat ik zag, toen ik hier voor het eerst mee geconfronteerd werd. Zoiets kan toch
10 niet in Nederland? Daarnaast worden eerlijke ondernemers de dupe van hun malafide collega’s. De Inspectie en ik zijn tot op het bot gedreven deze foute bedrijven het leven zuur
15 te maken, maar dat kunnen we niet alleen. We hebben getuigen en

signalen nodig én de hulp van de consument.

Koop alleen eerlijk geproduceerde
20 champignons zou ik willen zeggen (...).

Behalve dat de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) doorgaat met het intensief opsporen
25 en aanpakken van wantoestanden, ga ik de komende tijd bekijken of ik ook de andere supermarkten over de streep kan trekken om gezamenlijk aan deze Middeleeuwse toestanden
30 een eind te maken.”

naar: www.rijksoverheid.nl, 28 december 2012

tekst 7

Antwoord van minister Asscher op Kamervraag over uitbuiting champignonkwekerijen

Waardoor komt het dat de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) grote moeite heeft om op te treden ondanks de sterke inzet?
5 Zoals in het antwoord op de vorige vraag is aangegeven gaat het om werkgevers die moedwillig de wet overtreden. Deze werkgevers voeren ondeugdelijke of valse administraties.
10 Als niet direct uit de administratie kan worden afgeleid dat er sprake is van overtreding van de arbeidswetgeving, wordt getracht het bewijs rond te krijgen via verklaringen van
15 werknemers. Werknemers zijn echter

niet altijd bereid om verklaringen af te leggen, omdat zij bang zijn dan hun werk te verliezen. Ook worden werknemers vaak pas na afloop van
20 een gewerkte periode uitbetaald, waardoor zij de uitbetaling van het loon in gevaar brengen als zij belastende verklaringen afleggen. Het betreft vaak tijdrovende
25 onderzoeken vanwege de grote complexiteit van de (internationale) constructies. Deze vergen een grote capaciteit en kennen een lange doorlooptijd. (...)

naar: www.rijksoverheid.nl, 7 januari 2013

tekst 8

Fair Produce: antwoord op verstoorde concurrentieverhoudingen

De verstoorde prijsconcurrentie door arbeidsconstructies in de paddenstoelensector is al een aantal jaar een hardnekkig probleem. Via deze constructies verkopen telers hun champignons 'op stam' aan een buitenlandse BV (bijvoorbeeld in Bulgarije of Roemenië). Het product blijft waar het is en het bedrijf waar het aan verkocht is huurt buitenlandse werknemers in om de champignons in Nederland te oogsten. Deze mensen worden vervolgens onderbetaald. (...)

Werkgevers die wel de reële arbeidskosten betalen, kunnen nauwelijks het hoofd boven water houden terwijl de ondernemers die op deze wijze de loonkosten weten te drukken, de markt overnemen. (...)

Eén sociaal ketenkeurmerk

Organisaties van werkgevers en werknemers van de teelt én handel pakken hun verantwoordelijkheid voor een eerlijk product en hebben gezamenlijk Stichting Fair Produce opgericht. Het ketenkeurmerk Fair Produce Nederland garandeert dat de producten die voldoen aan de eisen van Fair Produce zijn vervaardigd door medewerkers die daarvoor fair zijn behandeld. Dat wil zeggen: zij krijgen een eerlijk loon volgens de Nederlandse wet- en regelgeving, beschikken over goede huisvesting en werken onder goede arbeidsomstandigheden. Bedrijven voldoen aan strengere eisen dan wettelijk

noodzakelijk en werken in gecontroleerde ketens. (...)

Duurzame en concurrerende Nederlandse land- en tuinbouw

De Stichting Fair Produce Nederland certificeert bedrijven, die gegarandeerd een sociaal personeelsbeleid voeren dat aan alle eisen voldoet. (...)

Retailers en foodservice zijn partners

Fair Produce helpt retailers in hun duurzaamheidsbeleid met herkenbare "faire" paddenstoelen. C1000, COOP, Lidl, Deen en Jan Linders hebben inmiddels een statement gemaakt en kiezen voor eerlijke champignons. Ook foodservice-bedrijven sluiten aan. (...)

Organisatiestructuur

Stichting Fair Produce NL wordt bestuurd door LTO Nederland, Frugi Venta, FNV Bondgenoten, CNV Vakmensen en twee onafhankelijke bestuurders. Financiering vindt plaats middels subsidies van Colland, de Provincie Limburg en Gelderland (via de Betuwse Bloem), het ministerie van EZ, het LIB en de Rabobank. De Stichting wordt geadviseerd door een Raad van Advies waarin onder meer Max Havelaar en de Rabobank zitting hebben genomen. De Nederlandse overheid heeft positief op het initiatief gereageerd en roept alle schakels in de keten op alleen gegarandeerd eerlijke producten te produceren, te verhandelen en te verkopen.

naar: www.fairproduce.nl, juni 2013